

YILDIZ, Osman (2008). Yûsuf u Zelihâ (Destân-ı Yûsuf) Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler, Akçağ Yayınları, Ankara.

*Özkan DAŞDEMİR**

En eski dinî kıssalardan biri olan “Yûsuf ve Züleyhâ” kıssası menbainı tâ Tevrat’tan alarak çeşitli renklere bürüne bürüne zamanımıza kadar gelmiştir. Kur’anda “ahsenülkıssa” diye anılan bu kıssa hakkında, Renan da, “değil sadece en eski, belki bu ana kadar hiç eskimemiş roman” diyor.¹ Manzum ve mensur olarak Arap ve Fars edebiyatlarında sıkça işlenen Yûsuf kıssası Klasik Türk edebiyatında da en çok işlenen konular arasındadır.

Anadolu sahasında yazılan ilk Yûsuf u Zelihâ mesnevisi, 13. asrın sonu ile 14. asrın ilk yarısında yaşamış olma ihtimali yüksek olan Şeyyâd Hamza’ya aittir. Son derece pürüzsüz ve sade bir Türkçe ile kaleme alınmış olan bu eser, Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş dönemi dil özelliklerini bünyesinde barındıran bir kaynak niteliği olması bakımından son derece önemlidir. Bu eser, Doç.Dr. Osman Yıldız tarafından yapılan “Yûsuf u Zelihâ (Destân-ı Yûsuf) Giriş – İnceleme – Metin – Dizinler” başlıklı bir çalışmayla yayımlanmıştır.

Osman Yıldız, Anadolu sahasında yazılmış ilk Yûsuf u Zelihâ mesnevisi olan Şeyyâd Hamza’nın Yûsuf u Zelihâ’sını geniş bir gramer süzgecinden geçirerek ele almıştır. Yıldız’ın çalışmasına esas olan eser, adı geçen mesnevinin geç bir tarihte istinsah edilmiş bir nüshası olmakla birlikte; Yıldız’ın tespitine göre bu nüsha “telif çağının ses ve şekil özelliklerini geniş ölçüde yansıtmaktadır”.

Sanat kaygısı gözetilmeksizin gayet sade ve pürüzsüz bir Türkçe ile kaleme alınan Şeyyâd Hamza’nın Yûsuf u Zelihâ’sı Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş dönemi mahsullerinden biridir. Söz konusu çalışma Türkçe’nin bu önemli devresine ait bir dil hazinesini geniş bir dilbilim tetkikine tabi tutması açısından da ayrıca önemlidir.

Eser, Giriş bölümünden sonra dört ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlar:

1. Yazılış (İmla) Özellikleri
2. Fonetik Özellikler
3. Çeviri-Yazılı Metin
4. Dizinler

Giriş bölümünde Yıldız, Yûsuf kıssasının Doğu edebiyatındaki önemine değinerek bu hikayenin yalnızca Doğu’da değil, Batı edebiyatında da büyük rağbet gördüğünü Fransız tarihçisi Renan’ın mezkûr cümlesiyle güçlendirerek ifade etmiştir. 15. asra kadar Türk edebiyatında yazılmış Yûsuf u Züleyhâ manzumeleri hakkında tek tek bilgi veren yazar; Şeyyâd Hamza’nın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında geniş bilgiler verdikten sonra Hamza’nın Yûsuf u Zelihâ’sını tanıtarak birinci bölüme geçiş yapmıştır.

Yazılış (İmla) Özellikleri başlıklı birinci bölümde yazar, eserin imla hususiyetlerine değinerek metinde yer alan ünlü ve ünsüz durumlarına ayrı ayrı işaret etmiş ve bu durumların metinde geçtiği yerleri numaralandırarak tek tek belirtmiştir. Daha sonra aynı şekilde; yazılışı bitişik olan kelimeler, yazılışı ayrı olan ekler, şeddinin yazılışı, tenvinin yazılışı ve eklerin yazılışını ayrıntılı olarak inceledikten sonra ikinci bölüme geçmiştir.

Yazar ikinci bölümde metindeki ünlü ve ünsüz hususiyetlerinden yola çıkarak Eski Türkçe dönemi – eserin telif edildiği Eski Anadolu Türkçesi dönemi – günümüz Türkiye Türkçesi dönemlerine karşılaştırmalı bir bakışla metnin fonetik özelliklerini ele almıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde yazar, metni çeviri - yazılı olarak vermiştir. Bu bölümde “Türk İlmî Transkripsiyon Sistemi” esas alınmıştır.

Son bölümde Yıldız, metinde geçen kelime ve ekleri kapsayan dizinlere yer vermiştir. İmla bölümünde olduğu gibi bu bölümde de yazar eserdeki şekil özelliklerine temas etmiştir. Yıldız, çalışmaya ayrıca bir “Morfoloji Bölümü” eklenmemesinin nedenini bu bölümlerde

* Arş. Gör. ,Erzincan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ozkandasdemir@hotmail.com

¹ ERTAYLAN, İsmail Hikmet, Yusuf ile Züleyha, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1960, s.1.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/1 Winter 2008*

metindeki şekil hususiyetlerine geniş ölçüde temas edildiğinden ikinci bir tekrara düşülmemesi olarak ifade etmektedir.

Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş dönemi ürünlerinden birisi ve Anadolu sahasında yazılmış ilk Yûsuf u Zelihâ mesnevisi olan Türk dilinin bu değerli hatırası, Osman Yıldız tarafından derinlemesine incelenerek bilim dünyasının hizmetine sunulmuştur.

Bu değerli çalışma, Türkçenin çok önemli bir devresi olan Eski Anadolu Türkçesine ait önemli bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/1 Winter 2008*